Poste Restante

Medlemstidning för Nils Ferlin-Sällskapet Nr 1 1997

Akademiskt...

"Om Nils Ferlin hade levat idag hade han varit en självskriven ledamot i RoslagsAkademien!" Det säger Esse Jansson, kulturredaktör på *Norrtelje Tidning* och styrelseledamot i Nils Ferlin-Sällskapet. Han har "handplockat" ledamöterna, som består av representanter för kultur, forskning och näringsliv.

RoslagsAkademien, som bildades i Norrtälje den 12 april i år, ska bestå av 21 ledamöter, av vilka 18 är utsedda. Femton av dessa var närvarande vid bildandet. Det handlar om en opolitisk sammanslutning som har till syfte att stödja och utveckla det lokala kulturlivet i Roslagen och bidra till att näringslivet utvecklas.

"Tillsammans kan vi bygga broar till ett enormt nätverk för att främja Roslagens framtid", menar vissångerskan och textförfattaren Susanne Alfvengren, en av ledamöterna, till *Upsala Nya Tidning* i samband med bildandet.

"Vi är vad man skulle kunna kalla ett tämligen tvärkulturellt gäng", tycker författaren och konstnären Gunnar Brusewitz.

"Min tanke med akademien är att den ska bidra till en korsbefruktning mellan dessa, på olika områden, kreativa människor", säger Esse Jansson.

Vid bildandet utsågs ett interimistiskt presidium som ska leda akademiens arbete fram till nästa möte den 16 augusti. Det består av professor Bo Göranzon, ledare för Dramatens Dialogseminarium, preses, Esse Jansson, ständig sekreterare, och Christian Holm, VD för Roslagens Sparbank, ekonomisk förvaltare.

Nils Ferlin var, från mitten av 40-talet bosatt i Länna i Roslagen. Först i en hyrd liten stuga i Lännaby, vid stranden av Länna kyrksjö och senare på sitt ägandes "styckegods" Norrboda.

Esse Jansson bor sedan några år tillbaka i Länna prästgård, bara några hundratals meter från det hus som Nils Johan Einar hyrde i byn, vilket för övrigt låg ett knappt stenkast från byskolan där Esse gick.

"Jag är övertygad om att Nils Ferlin skulle ha varit road av att vara med i RoslagsAkademien", avslutar Esse Jansson med en glimt i ögat.

Trubadurpriset räddat!

Sedan sist det begav sig har en storståtlig donation om 20 000 riksdaler mottagits. Pengarna är avsedda att säkerställa ett fortsatt utdelande av Ferlin-Sällskapets trubadurpris. Och bakom det generösa bidraget står (förstås) Sällskapets eldsjäl nummer ett, Curt Enström, och hans dotter Tove Rundgren. Vi tackar och bockar!

Det lutar mer åt dur...

Ordföranden för ordet:

Kära medlemmar!

Senast vi sågs var på höstmötet för att dela ut våra pris och vi hade hoppats att vi också skulle kunna ha pristagaren Johannes Edfelt bland oss. Så blev det nu inte. Jag lovade att framföra både hälsning och pris till honom. Det gjorde jag vid en mycket minnesvärd utflykt till Ramlösa i höstas, där han bor tillsammans med sin hustru Brita i en vacker gammal gård. Där hann jag också få berättelser om Nils Ferlin, bl a från den långa utlandsresan till Frankrike, Italien och Afrika 1949, då Nils och Henny sammanstrålade med Johannes och Brita i Paris. Naturligtvis hade akrobaten Ferlin också klängt på ett balkongräcke hos Edfelts, men också följt med dem på en pensionatsutflykt en vecka, där enda drycken som serverades var mjölk. Johannes Edfelt sände med många hälsningar och tack. Ur hans senaste diktsamling "Brännpunkter" citerar jag:

Den åldriges liv är en allé
täckt av höstlövens roströda matta
och till slut försvinnande
i ett valv av mörker.
Detta mörker bär spegelbilden
av modersskötets mörker,
varur han en gång drogs fram
och med ett skrik mötte
det första dagsljuset.

I februari i år begravdes Werner Aspenström i Maria Magdalena, och vi som träffade honom vid en tidigare prisutdelning kände oss på något sätt dela sorgen över hans bortgång – men vi var också med i glädjen över att han funnits till och på sitt mycket nära sätt som upptäckare av livets små och stora väsentligheter. Han var en av de mest mänskliga personer man kunde möta, och han var intresserad av allt. Till och med på sjukhuset orkade han förmedla sina observationer:

Långt ute på oändlighetens isvidd
ser astronomen någon närma sig.
Det är hans hustru, hon andas lugnt.
Även det hon bär i handen andas,
ett bröd, nybakat, med korinter i.

Ögonen tåras. Ja, man kan ibland uppleva de stora poeternas sällskap mycket starkt och det är just detta vi ofta känner i vårt sällskap. Det här året skulle Nils Ferlin ha fyllt 99. Nästa blir det alltså 100, och vi planerar att manifestera det på olika sätt. En kommitté arbetar med många goda idéer. Jag sitter själv och skriver på den lilla biografi som jag hoppas skall hinna bli klar. Jag har honom närmare inpå än på länge, när jag läser hans brev, när jag går tillbaka till hans utkast, när jag plockar samman vittnesbörden om honom. Ibland skrattar jag. Ibland blir jag tagen av livets grymhet. Men alltid blir jag fascinerad över en ovanligt helgjuten människa. Och kanske är det så, slår det mig, efter mötena med tre betydande poeter. Den stora poesin blir inte till med mindre än att drömmen och smärtan i livet finns med i den.

Min ensamhet blev till en spegel:
där såg jag så klart ibland
hur jag reste med rivna segel
mot städse fjärmare land.

Men Indien lyste – förstorat,
och vågorna sjöngo så här:
Först då är ditt liv förlorat
när inte din oro bär.

Jan-Olof Westerlund

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 1996

Sammansättningen av Nils Ferlin-Sällskapets styrelse undergick vissa förändringar i samband med årsmötet fredagen den 31 maj 1996 på Eriksbergs festvåning och består av

Jenny Westerström, ordförande
Olof Ögren, vice ordförande
Tor Englund, skattmästare
Curt Enström
Esse Jansson
Lars Löfgren
Ove Engström

Suppleanter
Karin Nordell
Annika Luttropp
Torgny Björk
Karl Rikard Richardson

Som adjungerad styrelseledamot och redaktör för *Poste Restante* har Alf Olle Anderson fungerat.

Valberedningen utgörs efter årsmötet 1996 av Eric Midfalk, sammankallande, Maj Brit Carlson och Monika Lilja.

Christer Knutson har varit Sällskapets revisor och May Midfalk revisorssuppleant.

Styrelsen har under året haft tre sammanträden. Vid årsmötet tillsattes en kommitté med uppgift att förbereda firandet av Nils Ferlins 100-årsdag. Kommittén består av Jenny Westerström, Olof Ögren, Bo Göranzon, Monika Lilja, Esse Jansson, Torgny Björk, Åke Söderman, Annika Luttropp, Torbjörn Axelman, Tor Englund, Lars Löfgren, Lars Berghagen. Kommittén sammanträdde första gången den 15 oktober.

1996 års Ferlin-pris tilldelades poeten Johannes Edfelt, medan trubadurpriset gick till Monika Lilja; prisutdelningen skedde i Sjöfartshusets festvåning den 25 oktober 1996. Prissummorna uppgick detta år till 25 000 resp 12 000 kr. Därtill kom två Ferlinskulpturer i brons resp svartbränd lera av Vivianne Geijer.

Vid årsmötet underhöll Ove Engström, Torgny Björk och Monika Lilja. Vid prisutdelningen underhöll Monika och Sven Lilja samt Ove Engström.

Vid årets båda sammankomster har lotterier anordnats. Bland priserna som skänkts av Couleur Konsthandel fanns bl a ett verk av Torbjörn Axelman. Ett tiotal medlemmar har bidragit med de övriga vinsterna. Nils Ferlin-Sällskapet tackar varmt för detta. Ett eftertryckligt tack går också till dem som ställt upp med sång, spel och recitation vid årets välbesökta möten.

Den 22 september 1996 presenterades på Skansen ett Nils Ferlin- & Ruben Nilson-program. Där medverkade bl a Tor Englund, Ove Engström, Ivan Dittmer, Lasse Zachrisson, Margareta Kjellberg, Peder Svan, Lars-Åke Andersson.

Medlemsavgifterna uppgår till 100 kr resp 75 kr för pensionärer och studerande samt 900 kr för ständigt medlemskap.

RESULTATRÄKNING

	1996.12.31	1995.12.31
Intäkter		
Medlemsavgifter	91 515:—	101 255:—
Gåvor	24 170:—	15 085:—
Samkväm m m	37 525:—	35 570:—
Annonser m m	15 000:—	4 000:—
Ferlintallrikar		500:—
Räntor	19 038:—	21 438:—
	187 248:—	177 848:—
Kostnader		
Poste Restante	80 160:—	71 806:—
Inköp statyer		10 000:—
Stipendier	42 000:—	37 000:—
Samkväm	33 505:—	33 128:—
Övriga kostnader	4 017:—	3 847:—
Årets resultat	27 566:—	22 067:—
	187 248:—	177 848:—

BALANSRÄKNING

Tillgångar		
Kassa	44:—	44:—
Postgiro	19 066:—	10 490:—
Bank	232 799:—	191 031:—
C E Fondkonto	132 524:—	123 367:—
	384 433:—	324 932:—
Skulder		
Förutbetalda avgifter	28 985:—	21 850:—
Nils Ferlin Fonden	40 000:—	40 000:—
Curt Enström Fonden	125 000:—	125 000:—
Ständ medl Fond	24 800:—	
	218 785:—	186 850:—
Eget kapital		
Kapitalkonto	138 082:—	116 015:—
Årets resultat	27 566:—	22 067:—
	165 648:—	138 082:—
Summa skulder och eget kapital	384 433:—	324 932:—

REVISIONSBERÄTTELSE

Undertecknad, som utsetts att granska Nils Ferlin-Sällskapets räkenskaper för verksamhetsåret 1996 får härmed avge följande revisionsberättelse.

Jag har granskat bokföringen, kontrollerat bank- och postgirosaldon samt bokslutshandlingar.

Beträffande den ekonomiska ställningen den 31/12 1996 hänvisas till balans- och resultaträkningarna.

Böckerna är förda med omsorg och revisionen har inte givit anledning till några anmärkningar.

Jag tillstyrker
att balans- och resultaträkningarna fastställs
att kassören och styrelsen beviljas full och tacksam ansvarsfrihet för den ekonomiska förvaltningen.

Stockholm i mars 1997 Christer Knutson

Ferlin & Linné

Efter många års umgänge med
"Kejsaren av örtriket" och en berömd "Döddansare"
har språknjutaren Hasse Skogsberg
kommit fram till att de bägge
storheterna hade mycket gemensamt.

Två författare med gemensamma nämnare, framför allt i deras goda smak att ofta ge oss sina lysande satser i kortformat. Aforistisk koncentration, absolut originalitet.

Den som fördjupar sig i geniernas verk hittar särskilt en motivkrets som de båda ständigt återkommer till – sorgen över den urspårade art som Linné namngav, HOMO SAPIENS, det visa djuret. Han kom att ångra sig.

Nils Ferlins "Nidvisa till människan" är en perfekt sammanfattning av Linnés tankar kring hur snett det gått för vår art sedan den gled ifrån apstadiet.

När det gällde människans släktskap med schimpansen tog Darwin vissa intryck av Linné, vars genombrottsverk *Systema Nature* omfattade inte bara växterna, utan också mineralerna och djuren. Även senare vetenskap har ju i stort enats om en ungefär 98-procentig organlikhet mellan schimpansen och människan. Det som skiljer är framför allt språket och hämningslöst massdödande inom egen art.

Ferlins Linné-kunskap

är bekräftad. Detta av hans syster Ruth. Nils hade läst framför allt "Västgötaresan", som egentligen borde hetat västsvenska. Linnéboken berörde ju i sin senare del Ferlin-släktens hemtrakter, södra Dalsland och Värmland med särskilt Karlstad och Filipstad.

Frändefors kyrka på södra Dal är i detta sammanhang en märkesplats. Där predikade Nils Ferlins farfar, kontraktsprosten Johan, ett par gånger under 1840-talet. På kyrkogården där framlade Linné, 100 år tidigare, lagen om det biologiska kretsloppet – som inte förrän nu nått full aktualitet i teori och praktik.

Linnés utläggning om detta är ofta citerad, även beroende på det drastiska språket. Bl a antyder han att partiklarna i hans huvud i ett kommande skede mycket väl kan återfinnas i ett kålhuvud... Detta stimulerade säkert humoristen Nils Ferlin som ju i många dikter ger oss flera kluriga betraktelser kring vetenskap och teknik.

Inte bara blommor

Linné blev som medicine professor en av våra allra första och största i den s k Upplysningstiden. Samtida med 1700-talets Rousseau och Voltaire sökte han greppa det mesta om livets villkor, visat i drygt 170 skrifter.

Och se – detta kan också sägas om Ferlin. Hans motivval är märkligt mångskiftande, och stilen just linnéansk – tät, kärnfull, koncentrerad. Plötsligt kan en sats lysa som en aforism. "Här växer det klara bilder fram, för den som är lugn och allvarsam."

Både Linné och Ferlin var alltså djupt reflekterande och ifrågasättande kring "den visaste av varelser", Homo Sapiens.

Linné:
Människan utmärker sig
för ett skarpt förstånd,
men jag ryser när jag ser
hur hon brukar sitt förnuft.

Ferlin:
Lump och trasa är människans liv,
gott ska gullebarn sova.
Döden slipat sin största kniv,
biter bra vill jag lova.

Linné:
Människan rasar
mot sitt eget kött och blod –
jorden ser ut som en slaktarbod.

Ferlin:
Sans och besinning viker,
voltrar och går på händer.
Människodjuret skriker,
bölar och visar tänder.

Linné tog till orda när Sverige haltade svårt efter över hundra år med täta blodbadskrig, och Ferlin skrev när Hitler skulle frälsa världen. Eva Hökerberg, chef för kulturtidningen *Idun*, ropade på skalden. Det blev rader som sved – mönstret fanns redan 1930 i debutverket "En döddansares visor". Inte nog med att vi har tappat svansen – men vi har också tappat sansen...

Nidvisa till människan

Jag är ett stackars djur som tappat svansen,
som min kusin, den fredlige schimpansen –
Min fader Adam gick i Edens lunder
som något oförgätligt apvidunder –

Rätt solo var han av sitt slag och släkte
en konstprodukt som många frågor väckte.
Hans ögon lyste lika små som röda,
stor var hans brunst – som hans talang att döda.

Där kom en lurvig, brun gorillahanne...
... en sten i hjärnan vart hans fall och bane.
Men honan log – thy fick hon länge leva,
och skriften skriver hennes namn som Eva.

Vår moder Eva var en grann tjinona,
en liten smidigt växt gorillahona.
Hon födde Adam barn och knäckte nötter
och lärde svartkunskap vid mästarns fötter.

Och tiden gick och Adams barn och söner
degenererades och uppfann böner,
och uppfann samhällsskick, polis och lagar
och gjorde slut – totalt – på Paradisets dagar.

Och blevo myror blott i jättestackar,
dem nöden trampar i med spikjärnsklackar...
– Du alltets medelpunkt, som det är skrivet,
du frågetecken för dej själv och livet,
du senapskorn på världens åkrar, gödda
av det förmultnade och det förblödda,
du människa, du manifestationen
av Han som bor i tron och religionen,

till slut så är du dock, du jordens konung,
trots dina skalders rökelse och honung,
en stackars apa blott på dekadansen
som tappat både sinnesron och svansen.

Kan vi egentligen finna något hopp om mänskligheten... Linné och Ferlin fördjupar våra funderingar. Kanske människan inte är riktigt färdig ännu – hon har ju vuxit fram allra sist bland jordens arter. Ett av villkoren för människans mognad och humanism är att religionerna blir våldsfria och slutar att tävla.

Schimpansen och de andra varelserna behöver inga gudar. De ingår ju i ett intuitivt balanserat kretslopp. Vi får hoppas att människan i kraft av "ett skarpt förstånd" också kan komma så långt i utvecklingen att det blir onaturligt med massmord inom egen art.

Linné:
Jag upphör aldrig
att med beundran se
de föredömen djuren ge.
Låt oss ta fåglarnas idé:
DERAS STRIDSMEDEL ÄR SÅNG!

Ferlin:
Låt det bli vår ännu en gång,
låt det bli sol och fågelsång.
Lyft ut din hand kring blodstänkt mull
för fåglarna och trädens skull.

1900-talet blev stordödens sekel. Av 52 krig har 48 berott på religiöst grundad fiendskap. Grymma bödelseledare har sett till att massakrera 180 miljoner människor till döds. Därför märkligt att Nils Ferlin, mitt under andra världskriget, ändå förmådde ge uttryck för en fredens förhoppning:

Libertas

Du tändes och släcktes och tändes igen
där du bars genom mörker och sot,
där du bars av de ödsliga nätternas män
under seklernas jämmer och hot.

Det ska andas en sång ur din låga, en stum
som det innerst förtegnaste når.
Över bila och kors och martyrium
ska det lysa till blomma och vår.

HASSE SKOGSBERG

NYA MEDLEMMAR

Abrahamsson, Carl-Eric, Pl 4156, 372 73 Ronneby.
Andersson, Birgitta E, Kontoristvägen 20, 123 57 Farsta.
Berggren, Arthur, Ibsengatan 84, 168 47 Bromma.
Bergholm, Conny, Pl 1089, 760 45 Grisslehamn.
Bergström, Ulla, Björkebergna Skyllberg, 690 45 Åsbro.
Björk, Karl William, Kilsgatan 1, 123 44 Farsta.
Björkegren, Alabritt, Strandvägen 63, 115 23 Stockholm.
Björkegren, Ann, Manillavägen 17, 115 25 Stockholm.
Engman, Hans, Hägerstigen 2, 181 40 Lidingö.
Enmark, Ulla, Lützengatan 6, 115 20 Stockholm.
Eriksson, Karina, Skarpnäcks Allé 45, 128 33 Skarpnäck.
Esko, Anders, Pl 4274, 423 56 Torslanda.
Gauffin, Torkel, Karlavägen 26, 114 31 Stockholm.
Holm, Karin, Ölandsgatan 45 A, 116 63 Stockholm.
Hvenström, Inge, Svalövsvägen 2, 121 53 Johanneshov.
Håkansson, Bengt, Nålmakaregatan 4 B,
302 37 Halmstad.
Hörbäck, Egon, Egilsväg 5, 665 33 Kil.
Karlsson, Gunnar, Flöjtgatan 17, 421 39 Västra Frölunda.
Kenne, Marianne, Gösta Ekmansväg 31,
129 35 Hägersten.
Kjell, Berit, Rålambsvägen 16 A, 112 59 Stockholm.
Larsson, Iréne, Björkbacksvägen 7, 168 69 Bromma.
Ljunggren, Hans, Rättarvägen 2, 756 45 Uppsala.
Mantling, Göta, Yrkesvägen 13, 122 31 Enskede.
Marklind, Rita, Essingebrogatan 8, 112 61 Stockholm.
Mosserud, Marianne, Kornvägen 9, 145 68 Norsborg.
Möllerström, Monica, Östermalmsgatan 5,
114 24 Stockholm.
Nilsson, Margareta, Vattravägen 14, 147 63 Uttran.
Persson, Henrik, S Utmarken 4008, 262 54 Ängelholm.
Ros, Erland, Frejgatan 31, 113 49 Stockholm.
Wallin, Iris, Golfvägen 10, 182 31 Danderyd.
Westerberg, Margit, Larsbergsvägen 49, 181 38 Lidingö.
Wiklund, Kerstin, Esplanaden 5 C, 761 44 Norrtälje.
Wiklund, Lars-Gunnar, Esplanaden 5 C, 761 44 Norrtälje.
Willén, Astrid, Kungsbro Strand 19, 112 26 Stockholm.

Gåvor till Nils Ferlin-Sällskapet

Tove Rundgren
10 000 kr till Trubadurpriset

Curt Enström
10 000 kr till Trubadurpriset

Övriga gåvor
1 220 kr

STÄNDIGA MEDLEMMAR

Andersson, Bo, Albods Väg 11, 193 40 Sigtuna.
Andersson-Vass, Korintvägen 2, 123 56 Farsta.
Antonsson, Eva, Färgelandavägen 20, 450 54 Hedekas.
Berggren, Arthur, Ibsengatan 84, 168 47 Bromma.
Björk, Rolf William, Björksundsslingan 55,
124 31 Bandhagen.
Björklind, Åke, Grävlingsvägen 21, 167 56 Bromma.
Björklund, Estrid, Tuvlyckevägen 4, 427 36 Billdal.
Carlsson, Britt, Skånevägen 27, 232 54 Åkarp.
Ericson, Inger, Hällbacksvägen 87, 732 33 Arboga.
Ferlin, Birgitta och Göran, Bergagatan 49,
752 39 Uppsala.
Holm, Karin, Ölandsgatan 45 A, 116 63 Stockholm.
Jansson, Sören G, Hoppargränd 25, 178 36 Ekerö.
Johansson, Åke, Plommonvägen 11, 653 51 Karlstad.
Jonsson, Ewa, Bredåker, 820 60 Delsbo.
Karle, Ida-Maja, Floravägen 27 A, 441 43 Alingsås.
Karlström, Bertil, Nockeby Torg 27, 167 74 Bromma.
Kihlberg, Per, Sleipnervägen 10, 136 42 Haninge.
Larsson, Henry, Lilla Dalby, 387 96 Köpingsvik.
Lithén, Margareta, Mariekällgatan 14, 151 44 Södertälje.
Lönnqvist, Pia, Nedergårdsvägen 15 C 19, FIN-02360
Espoo 36, Finland.
Lönnqvist, Sirkka, Hagbacken 3 D 20, FIN-02120
Esbo 12, Finland.
Magnusson, Rolf, S Klaragatan 4, 653 40 Karlstad.
Malmgren, Jan, Stenhammarsvägen 21, 168 58 Bromma.
Malmström, Agneta, Mörbydalen 17, 182 32 Danderyd.
Möllerström, Monica, Östermalmsgatan 5,
114 24 Stockholm.
Nilsson, Margareta, Vattravägen 14, 147 63 Uttran.
Olofsson, Stellan, Apoteksgatan 13, 453 33 Lysekil.
Persson, Henrik, S Utmarken 4008, 262 54 Ängelholm.
Persson, Jerker, Timmermansgatan 3, 972 33 Luleå.
Sigurdsdotter Wiechel, Anita, Rudeboksvägen 119,
226 55 Lund.
Sipinen, Solbritt, Bodastigen 36, 151 68 Södertälje.
Sparr, Britta, Gondolgatan 3, 128 32 Skarpnäck.
Svanstein, Per Olof, S Smedjegatan 5, 371 31 Karlskrona.
Svennerholm, Inga, Stabby Allé 90, 752 29 Uppsala.
Svensson, Larsarne, Timotejvägen 12, 145 67 Norsborg.
Svensson, Thommy, Muskotvägen 15, 123 56 Farsta.
Sydén, Åsa, Linnégatan 86, 115 23 Stockholm.
Warren, Ingrid, Norströmsväg 13, 142 60 Trångsund.
Åberg, Ulla, Ejdervägen 1, 239 41 Falsterbo.
Öberg, Björn, Tenorgränd 38, 162 47 Vällingby.
Österlund, Åke, Gustav Adolfsgatan 24 B, 504 56 Borås.

Svarte Montören

Vinden viskar ur silverrör
om mörkret kring människors hus.
Borta är sagornas lille montör
han som kan trolla med ljus.

(Ur "Med många kulörta lyktor")

– Kristinehamn, tur och retur.
Nils Ferlin, ännu ej myndig, löser biljett och tar farväl
av några vänner, som nästan är nyktra idag. De är stolta
över sin unge beskyddares uppdrag men också oroliga.
När de vinkat tills tåget försvunnit säger de till varann:
– Hans hjärta är stort som en ostlåda. Fotarbetet har han förbättrat
med dans och steppning.
Stinsen rullar ihop sin flagga och ser misstänksamt
efter lösdrivarna, som kommer att hålla tummarna hela dagen.

Nils har fönsterplats. Han ser en vacker, slingrande väg
utanför stan med sjöar och dungar intill.
Lämplig till road-work i hans påtänkta boxningsinstitut.
Han är sammanbiten, musklerna lösa och fina, pulsen låg.

Vid uppehållet i Nykroppa joggar han på perrongen
men folk jagar upp honom på tåget igen. Anar de att han skall skriva
en dikt om att samhällets enda nöjen
är tågens ankomst och begravningar?
– Förbannade filipstadsgangster! ropar någon.
Han munhöggs glatt med dem och lovar att stanna här en annan gång
och utmana vem som helst på armbrytning.

Torild Malmberg tar emot i Lusasken. Känner Nils sedan flera år
och hela livet igenom en av hans trognaste vänner.
– Ja, du vet att det gäller att stoppa Fältligans framfart.
Folk vågar inte gå ut i de västra stadsdelarna.

Det blir seger och triumf! Fältligans ledare spak som ett lamm
efter holmgången, där fakiren från Filipstad inte helt följde
Queensberry-reglerna.
Belöning från polisen diskuteras men uteblir efter konferens
med filipstadskollegorna.
Käppen som Nils använde är nu i privat ägo.

Han blir kvar i staden, får plats på Malmbergs Elektriska.
Svarte Montören kallar man honom. Han lär sig skruva i en kontakt.
Torild skämmer bort honom. Han känner sig innesluten i
Glada Lagets värme.

Det är så litet Ferlin har skrivit om sig själv men om denna höst
blir han nästan mångordig:
"I Kristinehamn kallades jag Svarte Montören och var vida bekant.
Det var i min stora förnämlighetstid skulle man kunna säga, då
jag sällan gick utan handskar och käpp när jag ville visa mig
ledig. Och lackskor hade jag givetvis. Ack ja."

Varje gång han passerade huset på Kyrkogatan där Gustaf Fröding bott
i fyra år stannade han upp och deklamerade för sig själv eller
för sitt sällskap ett av skaldens mästerstycken.
Oftast blev det Mordet i Vindfallsängen, Jägar Malms hustrur
och den dikt som betytt mest för Nils: En fattig munk
från Skara.

Och så i de milda decemberdagarna kommer inspirationen
till honom själv. Han nynnar melodier, ord kommer flygande,
versrader tar form.
Till jul reser han hem till Filipstad med sina alster
färdiga och renskrivna.
Det blir jäktigt i mellandagarna. Man repeterar i Ordenshuset.
Nils domderar och experimenterar med belysningen och läser
sina verk med intensiv stämma.

Revyn har premiär i trettonhelgen och Nils är lycklig och rörd
över applåderna åt hans första små mästerverk: kupletterna
Potatisvisan och Surrogatvisan.

BERNT STENBERG
("Inomskärs", 1979)

Ur "Skimrande stunder", 1987

Presentation

Som liten
var jag en ungjävel.
Sedan som stor
blev jag till karljävel.
Nu är jag vorden
en gammal gubbjävel.

Ännu en liten tid

Ännu en liten tid.
Vindens gång i gräset.
Vågens sorl vid stranden.
Kattens sång i skymningen.
Ännu en liten tid.
Till att höra, förnimma.
Vindens visor och kattens.

HOLGER LEWIN

Bohemernas befrämjare

Eva och Carl-Emil Englund

I slutet av förra året dog Eva Englund ute i Spånga. Många av hennes 89 år var fyllda av arbete. Hon födde och fostrade tre söner. Hon bidrog till familjens försörjning, inte minst under makens sjukdom på 1940-talet. Hon stod honom bi i allt. Hon gjorde en mycket stor insats när det gällde att ta hand om bohemer. Hon var som en outtröttlig mor för dem. Därför är det viktigt att vi som vänner till Nils Ferlin erinrar om vad Eva och Carl-Emil Englund, ja, efter hand hela familjen Englund gjorde för att ta vård om vinddrivna existenser eller åtminstone hungriga och törstiga och trötta diktare.

I det klassiska Klara fanns skapande människor inom nästan alla fack, men det fanns också sådana som valt eller tvingats leva i en tillvaro utanför. En del av det var fest men mycket också bekymmer och elände. De som höll det hela igång var en krets av bohemer som likt de fåvitska jungfruarna brände sitt ljus och åtminstone till en tid skapade ett intryck av att det var här saker och ting hände. I bästa fall skapade de också dikter och noveller av större värde än sådant som kunde omsättas vid en direkt försäljning till någon av de många omkringliggande tidningarna eller tidskrifterna.

Somliga valde en annan väg, ett annat sätt att leva. Det gällde om stockholmskan Eva Myrén och hälsingen Carl-Emil Englund. De hittade varandra och gifte sig tidigt, 1928. Hon var 21, han 25.

Han hade alltså haft den längre vägen.

Carl-Emil Englund var född 1903 och han såg dagens första ljus i Dan Anderssons Grangärde. Men han växte upp i ett fattigt hem i Alfta Finnskog, där det var långt mellan gårdarna. Det var ett hem där fadern aldrig hade satt sin fot – och man kan i förbigående notera att många av bröderna i Klara blev tidigt faderlösa i mer eller mindre bokstavlig mening.

Skolgången blev dålig, något som han efter hand kunde skämta lite distanserande om. "Vid tolv års ålder ansågs han så övergödd med kunskaper att han gott kunde släppas ut i världen. Så det blev skogsarbete, kolveds- och timmerhuggning, kolning, flottning, jordbruksarbete, dikesgrävning m m. Sådant som hör den begåvade och framåtsträvande ungdomen till." Ja, han hann med det mesta i mycket unga år. Han var som många andra i kretsen också med i den verkliga nasarevalsen och sålde allt från produkterna från "vis-, snäck- och småskriftsförlaget i Tomteboda" till måttbeställda kostymer. Men han fick också sin kallelse, har han fortsättningsvis berättat, dels att inträda som biträde i Konsum, tidigast i Dalfors konsumtionsförening i Ore socken i födelselandskapet, dels att engagera sig som syndikalist efter en upplevelse av en skicklig agitator. Hans förkunnelse följdes upp av läsning, bl a av Ingersolls "Revolutionens förkämpar" och av hädarynglingen Victor Lennstrands skrifter.

Som inför många i denna pionjärgeneration häpnar man över hur fort begåvningen kompenserade sig för det som brustit i formell utbildning. När Carl-Emil Englund anlänt till Stockholm bättrade han på sin utbildning genom att gå på Jakobsbergs folkhögskola; han hade själv sparat ihop pengar till det. Sitt skrivande hade han börjat med redan dessförinnan, och hur mycket han än själv bagatelliserat de tidiga försöken, kan man notera att han tidigt – som 9-åring! – hann fram till sagan och därvid för övrigt praktiserade att skriva i en "oskadd kontrabok" – ja, man påminns onekligen om en annan 30-talsstilists, Jan Fridegårds, skrivvanor.

Syndikalisten Englund tränade genom att skriva resebrev till *Brand* och *Arbetaren* och blev förvånad när Knut V Lånström erbjöd sig att betala för en dikt. Undantaget framhävde regeln att man knappast kunde skriva ihop till sin försörjning – och Carl-Emil drog en mera

FOTO: ERIK JOHANSSON

Eva Englund som vanligt i färd med att bjuda författare och journalister på kaffe. Sittande i soffan från vänster: Eyvind Johnson, Ragnar Oldberg och Ivar Sundvik. I mitten syns sonen Tor, Carl-Emil Englund och Nils Thedin. Schackspelarna längst till höger är Allan Fagerström och Sven-Arne Stahre.

ansvarig konsekvens av detta än den proletariserade bohem som försökte dra sig fram i Klara.

Men han slösade inte heller med sin tid. Fem år yngre än Ferlin debuterade han ändå fem år tidigare. Men "Gryning, det lilla häftet från 1925 som trycktes på den syndikalistiska officinen, ville han inte räkna in i sitt opustal; det påminner om vad som gäller för Johannes Edfelt och hans "Gryningsröster" från 1923. Därför citerar man heller inte ur denna första samling men kan glädja sig åt att han bland sina nybörjarövningar inrymmer en ansats till ett porträtt av den egna kasten, knoddarna. Dikten fick heta "Sillstryparen".

Nej, det var 30-talet som han gjorde till sitt decennium liksom en sällsynt rikt begåvad krets av nya diktare med nya erfarenheter också gjorde. Carl-Emil kom tidigt i kontakt med dessa diktare, och som man kan se av den volym med efterlämnade brev och dikter, "Dröm och hägring" (1990), som Harald Forss ställde samman för några år sedan, var det snarast han som genom sina kontakter med de syndikalistiska tidningarna kunde resonera om publiceringsmöjligheter för t ex kretsen av de fem unga, som han stod mycket nära.

Hans eget genombrott som diktare var närmast spektakulärt. Det har skildrats av bland andra Erik Asklund.

Så var det CE:s tur. Det var den stora överraskningen, för han var alldeles ny, alldeles okänd och hade bara som sjuttonåring givit ut en liten blek samling vers på det anarkistiska förlaget. Han var lång, smal, röd om kinderna som en flicka, men med ett strävt, upproriskt hår. Och han läste med verklig ingivelse och stark känsla sina ironiska tidssatirer. Mörk saga, kallade han den, en lång berättande prosasak, som gjorde att salen höll andan och kom en av de närvarande reportrarna från en av de stora drakarna att efteråt hugga CE i kaffepausen och få hela sagan avskriven, stenograferad, mening för mening.

Det var för övrigt ingen mindre än Alf Henrikson som rapporterade om händelsen i sin tidning. Och sedan Carl-Emil Englund ytter-

ligare visat sin förmåga i ett annat av 30-talets viktiga skyltfönster, söndagsbilagan i *Nya Dagligt Allehanda,* fick han ett direkt erbjudande från Bonniers. Det resulterade i den egentliga debuten med prosadikterna "Trasiga sagor" (1913). Pär Lagerkvists "Onda sagor" (1924) fördes gärna på tal av kritiken, men den syndikalistiska övertygelsen och de personliga upplevelserna bidrog till en omisskännlig egenart.

I sina följande prosaböcker, "Remsor ur Norrland" (1935), "Spillror ur gårdagen" (1944) och "Minnet sliter i spindelväv" (1946) skulle Englund inte minst återkomma till barndomsupplevelserna. Även i sin prosa är Englund poet. Den sistnämnda volymen skilde vid sin publicering ut sig från allt annat bland Fib:s folkböcker.

Han är lyriker i första hand, och väl värd att läsas för sin mycket personliga och mörka röst bland de många andra stämmor som han blandas med under sina trettio år som diktare. Han är oerhört flitig och ligger inte efter dem som kunde ägna sig åt dikten på heltid. I "Dimma" (1933) fångas man inte minst av den lycka som förmår rädda sig undan skvallret i en kringskuren och mörk värld. Här finns också något av en martinsonsk pregnans:

I blåbärsrisets böljor
din söndagsklänning seglar:
en lekfull blommig ton
i vindens silverflöjt.

Blåbären är som traktens skvallersystrar:
deras ord blir vägvisare till
unga kroppars lekplats.

Dina lockar trasslar in sig i
solens aftonhår.
Du flyr in i skogen:
ett gäckande skratt sipprar bort
över tuvorna.
Din unga nakenhet
på lingonrisets lakan:
en bild att fånga i ett ögas album.
Ur händernas skålar dricker du
källans vatten.
Med läpparna som en blå parentes
kring ett band av vita vita pärlor.

Carl-Emil Englund hade inte minst förmågan att finna fängslande namn på sina diktsamlingar – och dessutom mycket varierande: "Alla går vi mot tystnaden" (1936), "Skymning blåser över moln och vatten" (1945), "Ödslighet" (1949), "Det mörknar under träden" (1951), "Eko av sommaren" (1955), "Vid nattens tröskel" (1961). Därtill skall läggas urvalsvolymen i Fib:s fantastiska lyrikbibliotek, "Ord när hösten faller" (1959) och den postumt utgivna "Räkna inte sekunderna" (1965).

Redan titlarna vittnar om en mörk, ja, rentav mörknande diktare. Man slås också av att varken motiv eller bildspråk är särskilt villiga att flytta till stan – också i detta påminner han om norrländska bröder som Helmer Grundström och Emil Hagström. Natten är hans stund på dygnet och möjligen är även hans framför mer påfallande örter i vår herres hage. "Nordisk natt" – visst ser den ut så här?

Skuggblå hästar driver över himlen
med manen fladdrande som regn i bergen.
Nu vänder sommaren,
ser sig i spegeln.
Klockan slår
med tanklöshet på tungan.
Kvällen sluter sina ögonlock,
även darra som i yrsel.
Natt,
skymningens lena ull i daggigt gräs.
Över konvaljebackens mjuka doft
ringer myggen med tusen strängar.
En suddig sky av träd och blommor
vaggar nu i dunig vind,
hälsar lugnt och ljudlöst junivita natten.

"Dags att sova" blev det till slut, och så heter också en av dikterna i "Vid nattens tröskel", och den prisas inte för inte av Karl Vennberg som något av det finaste Englund gjort. Det blev bland det sista han skrev och dikten inleds så här:

skymningen
är den sida av livet
som står natten nära
jag trivs med mörkret
jag lämnar mina nycklar
och ser mig om med svaga ögon

FOTO: ERIK JOHANSSON

Henny Ferlin 1963 tillsammans med några av grundarna av Nils Ferlin-Sällskapet. Från vänster syns Carl-Emil Englund, Henny Ferlin, Ingegerd Granlund och Stig Carlson.

Carl-Emil Englund var en god broder – det var ju så man sade i Klara. Han var en av de bästa, men för allt han gjorde för andra vid sidan av sin diktning får man inte glömma att han var en betydande diktare. Diktningen var utgångspunkten för det han uträttade. Han förstod. Han visste hur det var.

Han hade själv höga tankar om författarskapet. Han såg det som ett kall snarare än som ett yrke och kunde filosofera vidare på följande sätt:

En fördel har dock den som har ett yrke bredvid sitt, s k kall, en fördel av den mest behagliga art. Om någon förebrår honom eller han förebrår sig själv, att han aldrig gjort någon verklig insats under allt sitt bokskrivande, då kan han säga till andra och omedvetet ljuga för sig själv: jag har aldrig haft den arbetsro som erfordras för att pränta hop litterära mästerverk.

Ingegerd Granlund, minnesvärd inte minst som vän till Nils Ferlin och den förste ordföranden i vårt sällskap, frågade honom en gång varför inte också han slagit igen sin butik och gett sig helt i diktens våld. Han blev tyst en stund men sade sedan helt stillsamt:

Jo, ser du, på 30-talet när jag ännu trodde att jag kunde skriva och hade huvudet fullt av idéer, då hann jag aldrig för brödfödans skull. Sen tyckte jag att om man kunde laga så att andra författare i den situationen kunde få en chans så var det i alla fall en uppgift.

Men hur hann han allt? Hur orkade han? Förklaringen till det hittar man i Eva. Det räckte, skulle det visa sig. Hon är en av dessa fantastiska kvinnor som inte talade för sig själv och nästan ingen talar om.

Carl-Emil och Eva Englund hade stor betydelse för Nils Ferlin. Det är ju för övrigt i form av en dedikation till den nyss debuterade Carl-Emil som Ferlin gett ett av sina få självporträtt, tillika ett som ytterligare understryker hur mager Ferlin är, ett "ankhuvud satt på en gärdsgårdsstör".

Englund hjälpte alla i stort och smått. Han kunde assistera mamma Elin Nathalia Ferlin när det gällde att få iväg Nils på en omtalad Köpenhamnsresa. Han fanns alltid till hands. Snart nog skulle Eva och Carl-Emil Englund bli som en familj för en stor del av dem som levde som bohemer i Klara.

Kvinnan bakom allt

Eva var född 1907 och en genuin stockholmsflicka. Hon växte upp i enkla förhållanden på Kungsholmen. Fadern var snickare och av honom fick hon lära sig att både hantera hammare och spik, något som hon senare i livet skulle få stor nytta av. Hon hade också konstnärliga talanger: målade och sjöng och spelade piano. Hon mötte och förlovade sig med Carl-Emil redan 1924. Det var när de gifte sig 1928, som han blev föreståndare i konsumbutiken i Tangen vid Traneberg, där kundkretsen inte minst utgjordes av personalen på Tangens gardinväveri.

Eva kom också att engagera sig i det politiska liv som utspelades i form av ständiga möten och debatter, främst på Klara Folkets Hus. Carl-Emil släppte till all ledig tid som han kunde få, och Eva var den som såg till att allt det praktiska fungerade. Hon kokte och serverade kaffe, hon bar bord och stolar och dukade, hon diskade. Även om många i kretsen var radikala var det inte många av dem som brydde sig om att hjälpa till med praktiska saker. Ja, man märkte det knappast och något tack fick hon sällan. Men utbytet bestod inte minst i att de träffade spännande personligheter: C J Björklund och hans musikaliska hustru Annika, Texas Ljungberg, Ivan Oljelund, Emil Manus, Henning Rydqvist…

Dessa bekantskaper skulle också söka sig till det englundska hemmet i Tangen. Dit kom också unga författare och konstnärer, journalister och anarkister, blivande politiker och företrädare för kooperationen, flyktingar och luffare, levnadskonstnärer och vinddrivna existenser. Det var delvis en mycket namnkunnig skara: Nils Ferlin, Artur Lundkvist, Harry Martinson, Gustav Sandgren, Erik Asklund, Helmer Grundström, Emil Hagström, Gunnar Turesson, Rudolf Berner, Harald Hammer, Ester Sjöblom, Carl Elof Svenning, Johannes Gillby, Victor Arendorff, X-et.

Hemmet i Tangen stod alltid öppet för besökarna. Den författare som stod för värdskapet tvingades utnyttja de tidiga morgnarna för att få något skrivet. Tor Englund har berättat:

De kom, de fick mat, de fick brännvin, de sjöng och spelade, de läste sina dikter, de debatterade tidens alla brännande frågor och några till, de skällde ut varandra, de försonades, de slumrade in på golv, på stolar och på divaner och de höll på hela nätterna alltmedan röken från cigarretterna låg tät i rummen. De som fick ordna så att allt fungerade var naturligtvis mamma, som dessutom hade barn att sköta, och pappa som hade ett jobb som skulle avklaras. Gästerna kunde stanna i en timme eller en månad – man visste inte så noga – de kom, de åt, de stannade. Men, som mamma brukade säga, de fick ta det som vi hade det och det gick bra.

Nils Ferlin hörde till dem som ofta sökte sig till det englundska hemmet och som introducerade andra där, däribland Gunnar Turesson som också kom att tonsätta många av Englunds dikter. Han har också berättat om hemkänslan hos familjen:

Eva och Carl-Emil Englunds varma gästfrihet mot oss glömde vi aldrig. Vällagad mat med stärkande dryck kom oss att stortrivas med utflykterna till deras kultiverade hem. Ibland då vi kom just vid stängningsdags, mötte Carl-Emil i vit arbetsrock, med en lätt doft av sydländska kryddor. Jag kom osökt att tänka på vardagshjälten i Sjöbergs "Fridas visor". Vänligare kunde ingen på hela jordens ring vara än dessa våra ädlaste systrar och bröder, Ferlins älsklingsbenämning.

Tacksamheten var säkert äkta, men det hindrade inte att besökarna kunde vara alltför upptagna av sitt eget trots att de bara hade sig själva att tänka på. Nils Ferlin hörde med sitt rättshaveri och sin envishet till de ibland påfrestande. Efter uppbrottet från Beth Lagerlund var han djupt bedrövad och hotade en hel kväll att ta sitt liv med en brödkniv vid halsen. Den som försökte lugna honom var Carl-Emil.

Förverkligade funderingar

År 1938 flyttade familjen till Spånga, och det större avståndet gjorde att besöken minskade en del. 1940 förändrades villkoren drastiskt sedan Carl-Emil under försöket att väja för en hund cyklat omkull och slagit huvudet i stenläggningen. Utgången var till att börja med oviss, och därefter blev konvalescensen mycket lång. Med två barn och en sjukling att ta hand om tog Eva plats i en närbelägen konsumbutik och lyckades på ett helt osannolikt

sätt klara både det nyinköpta huset och familjens försörjning. I det läget hände det att hon någon gång blev tvungen att köra ut gäster från Klara.

Carl-Emil Englund var jämnårig med 30-talsbohemerna men han kom att efter hand också bli nära vän med de något yngre, däribland Harald Forss och Stig Carlson. Han spelade en roll ännu för Metamorfos-kretsen under början av 1950-talet. Han räknade rivningen av Klara Folkets Hus 1954 som en gräns för bohemeriet i Klara.

Englund hör alltså till den krets av i samhället inordnade som överbryggade, förstod, vårdade – och gjorde bohemeriet möjligt. Bohemeriet i Klara kan man bedöma på många olika sätt. Carl-Emil och Eva fick se både fram- och baksidan av det. I motsats till de flesta andra gjorde de också något åt de avigsidor de blev varse. Efter hand förstod de att det i längden inte räckte att bara då och då ta vård om dessa existenser.

Det tog lång tid innan Carl-Emil hade återhämtat sig från den svåra olyckan, och han hann fundera mycket under tiden. En del av dessa funderingar ville han själv strax försöka förverkliga. Han bearbetade Kooperativa Förbundet och framhöll att man där hade ett ansvar också för den bokliga bildningen. Han startade Bokförmedlingen som så småningom blev Bok-Konsum. Som hjälp hade han bland andra en österrikisk flykting vid namn Bruno Kreisky; han skulle ju så småningom bli förbundskansler i sitt hemland.

Men bekymren var inte över. Efter några år drabbades Carl-Emil av TBC, en sjukdom som bara några år senare skulle kunna bemästras med nya mediciner. Han hamnade som flera av Klaras bohemer, däribland Josef Kjellgren, Erik Gamby, Birger Vikström och Sven O Bergkvist, på sanatorium. Han var verkligt illa däran. "Jag låg med tånaglarna in i evigheten", skriver han själv. Återigen var det Eva, nu med tre barn, som lyckades reda upp situationen.

Den efterhand besegrade sjukdomen hade något gott med sig. Den gav tid för eftertanke och nya idéer. Det var nu som tanken på att ordna ett boklotteri växte fram. Från sin bas på Bok-Konsum på Wallingatan började han ordna små lotterier med böcker som vinster och där överskottet gick till små författarstipendier. Men det var som om behovet bara blev ännu tydligare när han börjat fylla det. På hösten 1947 lanserade han därför tanken att utvidga denna verksamhet ordentligt, och han lyckades övertala *Vi*, *AT* och ABF att gå in i det som fick heta Boklotteriet. Genom att ta tillvara restupplagor av värdefull litteratur och låta dem utgöra en viktig del av vinsterna slog man flera flugor i samma smäll. "Om de vinner en bok så är de nog så snåla att de läser den också", kunde diktaren och lotteriföreståndaren utbrista. Och det lyckades. Våren 1949 kunde man börja dela ut stipendier bland svenska författare. Carl-Emil Englund var eldsjälen i det hela och stod kvar som föreståndare för lotteriet fram till sin alltför tidiga död 1964. Eva kom att arbeta vid hans sida också här.

Man kan notera hur inte minst en del av bröderna i Klara blir ihågkomna med stipendier. Redan under det första året gällde det Helmer Grundström, Emil Hagström, Sekel Nordenstrand, Ester Sjöblom, Fritz Stenlund och Carl Elof Svenning. Året därpå kom Uno Eng, Johannes Gillby, Gösta Höglund och Willy Walfridsson ifråga utöver det att Nils Ferlin fick ett av de stora stipendierna.

HÄRIGENOM SKAPADES också vissa andra möjligheter att hjälpa författare i knipa. Carl-Emil Englund fick en roll som biktfar och hjälpare. Som styrelsemedlem i Författarföreningen fick han disponera över ett par tusen kronor för att ha möjlighet att hjälpa den som behövde hjälp för att klara hyran eller som behövde en slant för att lösa ut skrivmaskinen på stampen. Han kunde skicka en illa klädd poet eller trubadur som skulle ut på turné att ekipera sig, men vis av många erfarenheter ville han då också se att pengarna användes på rätt sätt. Harald Forss hör till dem som karakteriserat insatsen:

Sammanträdena i Författareföreningen fick ofta karaktären av fattigvårdsmöten. Medlemmarna tillhörde i allmänhet de lägsta socialgrupperna, och hade vi inte haft Carl-Emil Englund som en hjälpande broder, ja en klockarfar och en hela året arbetande jultomte hade nog mycket inte sett ut som det gör i dag. [...] Han såg till att det fanns en katastroffond som arbetade mycket snabbt. Om man tänker på att det inte bara var stockholmsförfattare som han skulle lyssna till, så förstår man

att han hade händerna fulla. Vid sidan av lotterisysslan bedrev han en vittomfattande kurativ verksamhet och brände ut sig själv i detta arbete.

Englund slet ut sig på sin post eller sina poster. Det var just vid ett styrelsemöte på Lilla Hornsberg strax före jul 1964 som han drabbades av en hjärtattack. Några dagar senare var han borta.

Till bröders hjälp

Carl-Emil Englunds insats har ett flerfaldigt intresse, och man kan därför diskutera hur den kom att utvecklas. Med sin egen bakgrund hade han kunnat vara given som den proletariserade bohemen i Klara. Med en begåvning som främst ägnade sig åt att skriva små och korta naturimpressioner på vers eller prosa hade han kunnat bli en litteraturnasare som sålde sig både till organ som delade hans övertygelse och till dem som köpte honom till högre pris. Han gjorde det – också. Men hela tiden tog han hand om sin egen familj och efter hand mer och mer även om andra. Han blev bohemernas vän men inte bohem för egen del. Han var ibland känslig för antydningar om att inte höra till, men han lät aldrig sin irritation gå ut över vänskapen och tålamodet.

Frågan är snarare vilka tankar han innerst inne gjorde sig om sina kamrater. Hade han ambitionen att försöka få dem ur deras oefterrättliga liv eller insåg han att de inte skulle låta sig ändra? Var det rentav så att han menade att de hade sin uppgift i livet, att de stod för något av festen och att han och andra hade tilldelats en annan uppgift?

Det är troligt att hans sätt att se ändrades med åren. Den viktiga övergången från att göra en privat kurativ insats till att bidra till att organisera villkoren för författarna skall man nog se i ett sådant perspektiv. Det har sitt särskilda intresse att den är samtidig med de begynnande uppbrotten ur Klara. Det är ju under 1940-talets senare hälft som Ferlin och Hagström inser att de måste skaffa sig en lugnare tillvaro. Det är då som Englund på ett viktigt sätt bidrar till att låta stipendieringen bli ett alternativ till det hårdhänta beroendet av marknaden som kommit till uttryck i Klaras värld. Och det är knappast någon tillfällighet att det är publikationer med folkrörelseanknytning som är först ute när det gäller att ta detta ansvar. Det är som om de månade om författare som de uppfattade som sina egna. Efter hand skulle detta inslag byggas ut genom statliga insatser. Det skulle i sin tur leda till att stipendieutdelare blev en nästan lika viktig instans som förläggare och redaktörer.

FOTO: JAN ENGLUND

Det var inte bara författare och målare som skulle ha mat. Här syns Eva Englund i färd med att mata familjens tama grävlingar.

Bohemens död eller avskaffande bidrog också Carl-Emil Englund till på det sättet. Eftersom han knappast trodde på att inspirationen drabbade poeter just på krogen, ville han hjälpa dem till bättre villkor.

Men utan sin Eva hade han aldrig klarat det. På många sätt fullföljde hon hans gärning också efter det att hon blivit ensam.

Både Carl-Emil och Eva Englund skall ihågkommas med värme.

JENNY WESTERSTRÖM

Ingen vanlig styckmästare

Harald Forss har i en av sina böcker berättat om den finländske författaren Ralf Parlands första möte med Klara i Stockholm. På en bänk i en biljardsalong vid Vasagatan hittade Ralf en lång och gänglig gestalt som låg lojt utsträckt och snarkade. Det var Nils Ferlin. Ralf väckte honom och Ferlin for upp och sa: "Broder! Välkommen till Klara!"

Därefter tog Nils Ferlin med sig Ralf Parland ut på en långpromenad, som gick över Tranebergsbro till Tangen. "Nu", sa Ferlin, "ska jag presentera dig för en märklig man som är anarkist och har ett borgerligt jobb som föreståndare i Konsum där han säljer sin själ tillsammans med sill och kabeljo. Han har nyss kommit ut med en bok som heter 'Trasiga sagor' och där skriver han om våldsmän och rövare som den nya tidens frälsare. Underliga frälsare i en underlig tid. Det är satir det, broder! Han skulle förresten ha varit med i '5 unga', men han orkade visst inte renskriva sina dikter så det blev inget med den saken."

De hittade Carl-Emil stående i butiken, där han iklädd ett blodigt förkläde höll på att stycka en oxe. När Carl-Emil såg Ferlin började han genast en litterär diskussion med denne, citerade ur minnet långa stycken av Baudelaire och gjorde slutligen en strålande analys av någon av dennes svåra dikter samtidigt som han skickligt skar ut några biffar ur den blodiga djurkroppen.

"Gå upp till Eva", fortsatte han, "så sätter hon på kaffe. Jag kommer snart efter. Det finns säkert något att äta också. Ni ser ut att vara hungriga."

Så började Carl-Emil tala om den hotande politiska utvecklingen och la ut tankarna om nazismen och läste

Vi borde varit bröder –
men stormen tjöt
och hatets vind
grep mänskohjärtats roder.

samtidigt som han började mala köttfärs.

Ralf Parland stod paff bredvid och bara lyssnade. Ralf som nyligen träffat Eyvind Johnson, som pratade flytande franska, och Ivar Lo, som kunde sitt Paris utan och innan, häpnade. Och här hade han en blodig föreståndare som skar biff och läste utantill långa stycken av svåra franska poeter. Ralf fann att i detta Klara bland alla genier passade han inte så han for med snaraste tillbaka till Finland. Det skulle dröja länge innan han kom åter till Stockholm.

TOR ENGLUND

Carl-Emil Englund 1963 i Boklotteriets lokaler dit många författare kom för att få hjälp.

HAV' AJ PERMIS...
(Får jag lämna...)
par Nikolaso Ferlino

Hav' aj permis blommogram un par flos in terapi?
Et tu müst nix, maj amour, deprimera.
Für loj rosoj emaneras von un farm dell monarki,
il faut stilett pro intim-approchera.
La una istas blank, et sekunda istas rot,
but la ters toj prefereras donera.
Floreras presens nix, prim qvand mecenat ist' tot,
but postum will perenn il florera.

(Får jag lämna några blommor, ett par rosor i din vård?
Och du må ej vara ledsen, min kära.
Ty de rosorna är komna från en konungagård,
och det vill svärd till att komma dem så nära.
Den ena den är vit, och den andra den är röd,
men den tredje vill jag helst dig förära.
Den blommar inte nu, först när givaren är död,
men då blommar den rätt länge, min kära.)

In transpiranto par
Ludoviko Hagwaldo

transpirantat i

Grönköpings Veckoblad

(november 1996)

Röster om Nils Ferlin

Jag tar fram John Karlzéns bok "Memoarer från bokrummet" och läser en uppsats om Nils Ferlin. Uppsatsen var från början med i "En bok om Nils Ferlin", utgiven år 1954 på FIB:s Lyrikklubb.

Det är i sammanhanget nog en hel del värt att kortfattat försöka ge en bild av författaren John Karlzén. På bokomslaget till "Memoarer från bokrummet" står det bl a så här: "John Karlzén var en av våra främsta novellister, men också en ytterst personlig kritiker och essayist. Han var en kräsen läsare, snar till ironi och sarkasm, men också till smittsam entusiasm."

John Karlzéns debutbok var romanen "Vägen till paraplyet", som utkom 1934. Han var då 31 år gammal. Några av hans andra kända böcker är "Blå noveller" (1951), "Insikter och färdigheter" – Aforismer (1957) och romanen "Råttan"; den sistnämnda postumt utgiven.

John Karlzéns stora inspiratör var kritikern Klara Johanson. Hon var den läsare Karlzén alltid tänkte på, när han skrev.

Han gick ur tiden 1960, endast 57 år gammal. För mig är han intressant även därför att han var lärare i svenska på mitt läroverk i Lund på 50-talet, måhända ett sentimentalt skäl. Jag hade honom tyvärr inte själv, men alla visste att han var både lärare och etablerad författare.

Åter till min utgångspunkt. Först läste jag alltså John Karlzéns fina uppsats, varefter det föll sig naturligt att ta fram Arne Häggqvists bok "Ferlin", i all synnerhet som Karlzén nämner den.

Så hittar jag i min bokhylla även en bok av Olof Lagercrantz (från 1973), i vilken *en* uppsats heter "Den sorgsne Ferlin".

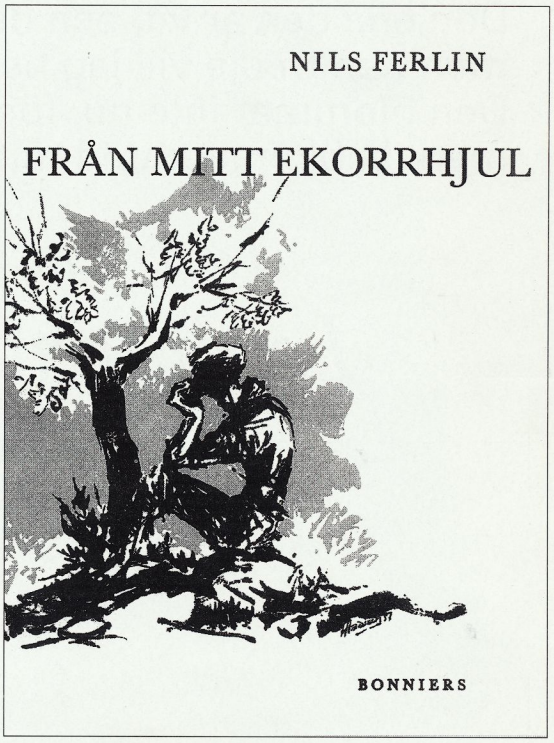
Det är kanske inte alltid självklart konstruktivt att göra jämförelser mellan olika författares inlägg i samma sak, men här kan jag inte låta bli. Häggqvists bok är nog den mest ambitiösa. Men hans biografi kom ut redan 1942!

Olof Lagercrantz har bestämt sig för att skriva om den sorgsne Nils Ferlin. Den rubriken uppfattar jag emellertid som en begränsning i vad avser ett något så när hederligt sätt att beskriva Nils Ferlins person.

Bättre är då Lagercrantz artikel i *Dagens Nyheter* den 24 december 1993, betitlad: "Som deras kroppar är deras dikter. Olof Lagercrantz diskuterar Ferlins och Ekelöfs diktning med utgångspunkt i senor, ärr och muskler". Den artikeln (som året därpå blev ett kapitel i Lagercrantz bok "Jag bor i en annan värld men du bor ju i samma – Gunnar Ekelöf betraktad av Olof Lagercrantz" lyfter fram Ferlin på ett helt annat sätt och gör både Ferlin och Lagercrantz mer rättvisa.

Bäst är i mitt tycke John Karlzén. På ett ställe skriver Karlzén så här: "Tar man sådana dikter som 'Poste Restante', 'När skönheten kom till byn', 'Kollarium', 'Du ser det nog', 'Getsemane', 'Men när hon vilar', 'Löjligt', 'Judas Iskariot', så kunde det räcka för att bevisa att Ferlin är en fin och ovanlig poet."

Den uppsatsen är faktiskt värd uppmärksamhet. Karlzén går igenom Ferlins produktion på sitt eget sätt, där också Karlzéns språk

är hans särmärke. Där Olof Lagercrantz i anslutning till dikten "Inte ens en grå liten fågel" skriver "denna djupa sorgsenhet", skriver John Karlzén att denna dikt "är långt ifrån så enkel som den ser ut", och Karlzén använder ordet *kluvenhet* som en beskrivning.

Sorgsenhet – kluvenhet, alltså.

Vad stämmer bäst in? Vad är mest relevant?

Vad han inte fick med var samlingen "Från mitt ekorrhjul", som kom ut 1957, alltså tre år efter det att Karlzén skrev sin uppsats om Ferlin. Personligen hade jag naturligtvis gärna sett att Karlzén också fått med Nils Ferlins sista samling inom ramen för sin studie, ja, många med mig.

Arne Häggqvist citerar i sin bok ett självporträtt, som Nils Ferlin skrivit i *Dagens Nyheters* julnummer 1937, och John Karlzén återkommer med citat ur samma självbiografi. Det är dock att märka att Häggqvist tar in nämnda lilla prosasak i slutet av sin bok, närmare bestämt under rubriken "Noter och anmärkningar". Karlzén, däremot, lyfter in samma prosa i sin uppsats om Nils Ferlin. Jag vill återge de avslutande raderna i Karlzéns uppsats: "– – – Ingenting gör jag således. Annat än ser. Och möjligen tänker. Ibland kan det inträffa så att jag sörjer också. Mest sörjer jag över mig själv, men uppriktigt sagt tycker jag mycket synd om hela den övriga mänskligheten också. Vart har den tagit vägen och vad ska den ta sig till?" (Nils Ferlin).

Här har vi det bästa hos Ferlin: kvickheten, synskärpan, konkretionen, vemodet, medkänslan, ärligheten, ödmjukheten, självironin. Och det är denna bild av Nils Ferlin som stannar kvar i minnet när man gjort bekantskap med hans dikt."

Vad jag slås av vid en sådan granskning är det faktum att Nils Ferlin kan fångas på vitt skilda sätt, och inget av dem är kanske i grunden det enda bästa, låt vara att jag dras mest åt John Karlzéns sätt att beskriva honom; han ger *mig* nya upptäckter.

Det är av största vikt att finna en slags resonansbotten för min egen läsning. Jag har alltsedan "Från mitt ekorrhjul" kom ut, känt på ett alldeles speciellt sätt inför Ferlins dikter. Den boken var Ferlins sista, men min första seriösa kontakt med hans dikter. Året var 1957, och jag var 21 år. Av stämningar jag känner inför Nils Ferlins dikter dominerar *vemodet*.

BIRGER RUNDCRANTZ

Se annons nästa sida

I de litterära sällskapens intresse

är det att så många som möjligt också tar del av *Allt om Böcker/Parnass* som med rätta kan sägas vara sällskapets eget organ. Näst efter *Poste Restante* bör alltså denna likaså välmatade tidskrift där man kan läsa om författarskap och författarsällskapens verksamhet ligga oss om hjärtat. Vi skall se till att också nyheter om Nils Ferlin flyter in där och då inte minst i samband med att vi närmar oss hans 100-årsdag under 1998.

Två litterära tidskrifter till priset för en!

De litterära sällskapens tidskrift *PARNASS*, som startade i september 1993, har nu utkommit med ett 20-tal nummer, alla anlagda som temanummer om en eller två enskilda författare, i något fall en grupp. Decembernumret 1996 handlar om Frans G Bengtsson, och det första numret 1997 har Artur Lundkvist som huvudperson.

Det är inte lite man får för en prenumeration: genom samordningen med tidskriften *Allt om Böcker* ingår *PARNASS* nu i en välmatad och omväxlande dubbelvolym med mängder av intressanta artiklar; båda tidskrifterna har förutom sina teman också ett antal bidrag om andra författare och litterära ämnen.

Den som redan har upptäckt *Allt om Böcker/PARNASS* gör en stor insats genom att fortsätta sin prenumeration. Den som ännu inte har bekantat sig med tidskrifterna gör en god gärning och får själv utbyte av den genom att börja prenumerera.

Ett nummer av *PARNASS/Allt om Böcker* innehåller drygt 70 sidor med läsvärd text.
Lösnummerpriset är 55:–, prenumeration för helår är för medlem i något litterärt sällskap 260:– (ordinarie pris 305:–).
Postgiro 100 000-9.

Som en uppmuntran till varje ny prenumerant utlovar vi ett gratis exemplar av ett tidigare nummer av tidskriften till den som sänder in sin prenumerationsanmälan inom 10 dagar.

Skicka in denna kupong inom 10 dagar! Berätta om AoB/PARNASS för dina vänner!

Jag vill prenumerera på Allt om Böcker/PARNASS helår (6 nr) för 260 kronor och betalar när inbetalningskortet kommer.

Frankeras ej
AoB bjuder
på portot

Jag är medlem i .....
(ange sällskap)

Namn:.....

Adress:.....

Postnummer/ort.....

AoB PARNASS
c/o PROGEK
Svarspost
Kundnummer 410074800

400 32 GÖTEBORG

Grand Prix 1996

Författaren Johannes Edfelt och vissångerskan och kompositören Monika Lilja blev som vi tidigare berättat 1996 års mottagare av Ferlin-Sällskapets författar- respektive trubadurpris. Prisutdelningen ägde rum vid Ferlin-Sällskapets höstmöte, fredagen den 25 oktober i Sjöfartshuset i Stockholm, ett evenemang som glädjande nog samlade ovanligt många deltagare.

Den 93-årige Johannes Edfelt orkade tyvärr inte närvara men Ferlin-Sällskapets ordförande, Jenny Westerström, lovade att förmedla priset till honom. Närvarande var dock en glad Monika Lilja som av Curt Enström fick motta årets trubadurpris och en Ferlinskulptur.

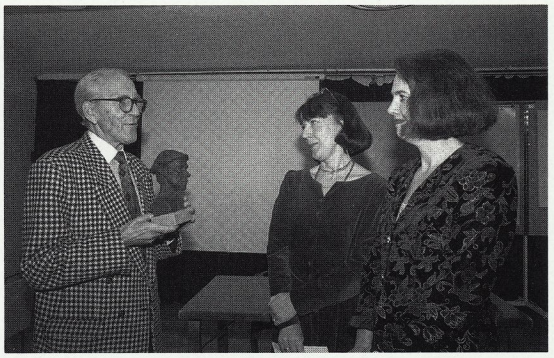

FOTO: ESSE JANSSON

Curt Enström överlämnar den sedvanliga Ferlinskulpturen till 1996 års mottagare av trubadurpriset, Monika Lilja. I mitten Jenny Westerström.

PosteRestante

Manusstopp
för nästa nummer
12 september 1997

TEXTILTELEGRAM

Alltför ofta får vi medlemsinbetalningar som saknar namn och/eller adress. Tråkigt, tycker skattmästaren. Som dessutom gärna såge att alla sådana meddelanden textades för tydlighets skull. Tack på förhand!

VAR GOD OBSERVERA

att alla meddelanden om ändringar av namn eller adress (skriv tydligt, tack!) inte ska skickas till tryckeriet i Göteborg utan direkt till Nils Ferlin-Sällskapets medlemssekreterare:

Annika Luttropp
Surbrunnsgatan 55
113 27 Stockholm

☎ **08-32 99 84**

Söndagen den 1 juni kl 11

presenterar några av DELS medlemmar sina respektive skalder i Lilla Hornsberg på Kungsholmen i Stockholm. Ferlin-Sällskapet ställer upp med Tor Englund som introduktör och Ove Engström som sjunger egna och andras tonsättningar av Nils Johan Einar Ferlin. Kaffe med dopp serv.

KALLELSE

Nils Ferlin-Sällskapets medlemmar hälsas varmt välkomna till

ÅRSMÖTE

Fredagen den 30 maj 1997 klockan 19.00

i Sjöfartshusets festvåning, Skeppsbron 10, Stockholm

På föredragningslistan står bl a nominering av kandidater till 1997 års Ferlin- och Trubadurpris.

I samband med årsmötet serveras en dîner bestående av Cordon Bleu (ost- och skinkfylld kalvschnitzel), sallad, smör & bröd, bordsvatten, öl eller ett glas vin samt kaffe & kaka.

Anmälan sker genom inbetalning av 240:– till Sällskapets postgironummer 35 21 55-6 så att pengarna finns på kontot senast den 20 maj 1997 (betänk att det tar posten ett par dagar att girera!) eller per telefon till skattmästare Tor Englund 08-580 174 69

Välkommen till en minnesrik Ferlin-afton!

Styrelsen

Snarast möjliga anmälan rekommenderas. Begränsat platsantal!

Poste Restante Medlemstidning för Nils Ferlin-Sällskapet nr 1, 1997
Ordförande: Jenny Westerström, Studentgatan 9, 223 62 LUND. Tel: 046-14 90 37
Skattmästare: Tor Englund, Sunnanvindsgränd 79, 177 71 JÄRFÄLLA. Tel: 08-580 174 69
Sällskapets postgirokonto: 35 21 55-6

Redaktör för **Poste Restante**: Alf Olle Anderson, Det Bästa, Box 25, 164 93 KISTA.
Tel: 08-752 03 60. Fax: 08-703 99 29. E-post: red@readersdigest.se.
Tryck: Rundqvists Boktryckeri i Göteborg

ISSN 0345-9519